

Inventarisatie van de Kraijelheide als jaarproject van de Kring Venlo in 2011

F.C.M. Coolen, La Fontainestraat 43, 5924AX Venlo, email: f.coolen@xs4all.nl

De activiteiten van de Kring Venlo bestaan enerzijds uit het geven van excursies en lezingen, en anderzijds uit gebiedsinventarisaties, die veelal door individuele kringleden of in kleine groepen worden uitgevoerd. Om ook een activiteit te hebben met wat meer onderlinge samenhang heeft de Kring Venlo besloten gedurende 2011 een natuurgebied onder de loep te nemen en waarnemingen te verzamelen van zoveel mogelijk soorten en soortgroepen. Zo'n gezamenlijke aanpak maakt het mogelijk om in relatief korte tijd een beeld te krijgen van de biodiversiteit van een gebied. Als doelgebied werd in 2011 de Kraijelheide gekozen. In dit artikel worden de onderzoeksresultaten kort samengevat.

BESCHRIJVING VAN HET ONDERZOEKSGBIED

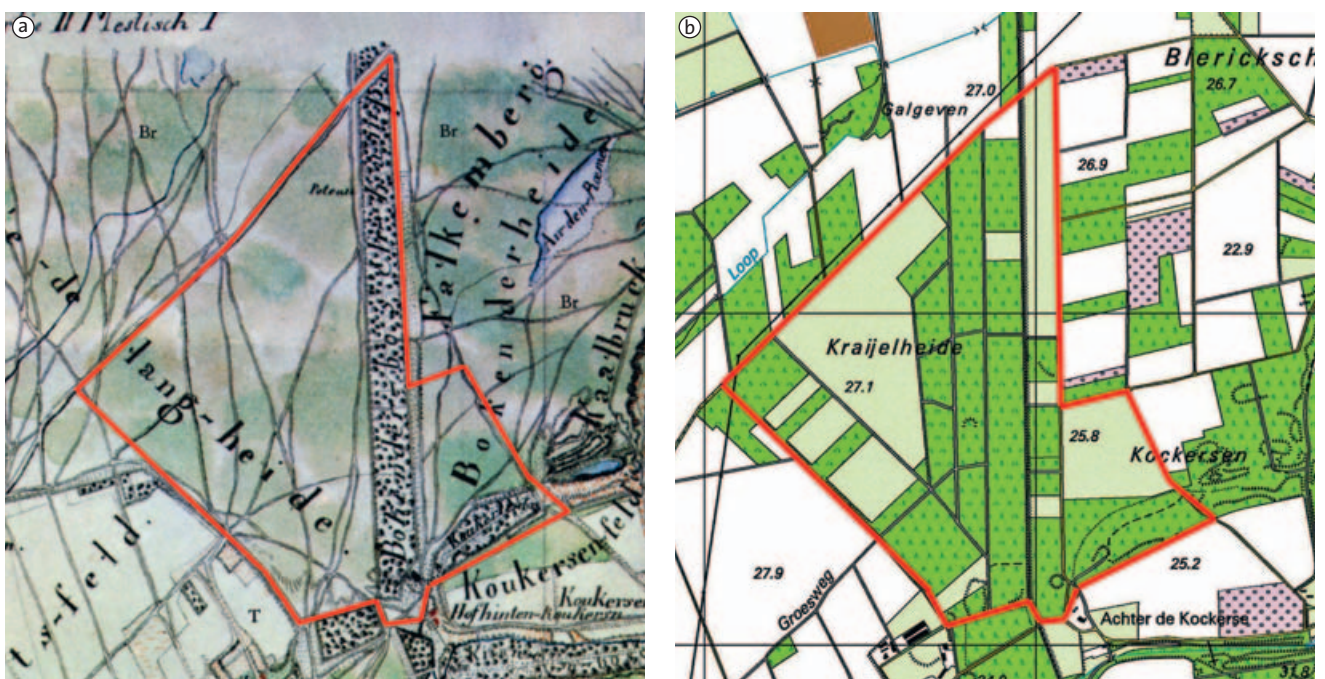
De Kraijelheide ligt op de pleistocene zandgronden tussen Maasbree en Blerick. Het gebied bestaat uit aaneengesloten bossen afgewisseld met open velden. Er wordt veel gewandeld en er zijn tal

van ruitersporen aangelegd. Bij natuurliefhebbers is de Kraijelheide vooral bekend als laatste leefgebied in Limburg van de inmiddels verdwenen Ortolaan (*Emberiza hortulana*). Het gebied is tegenwoordig ingericht als akkerreservaat voor wintervogels. De open terreinen zijn voormalige akkers, die door de Stichting Ortolaan jaarlijks worden ingezaaid met landbouwgewassen die niet worden geoogst met de opzet om wintervogels een betere overlevingskans te bieden. Ook het Natuurhistorisch Genootschap is actief in het gebied, onder andere door het verrichten van tellingen. De resultaten van deze maatregelen zijn onlangs gerapporteerd door Bos *et al.* (2011).

De Kraijelheide heeft een oppervlakte van circa 140 hectare. Er is geen open water. Dat het oorspronkelijk een heidegebied was, wordt duidelijk bij een vergelijking van de ruim 200 jaar oude Tranchotkaart met een recente topografische kaart [figuren 1a en 1b]. Thans is de heide helemaal verdwenen; in de grasbermen is hier en daar nog een enkel plantje Struikhei (*Calluna vulgaris*) te vinden.

INVENTARISATIE 2011

Bij de inventarisatie in 2011 zijn in totaal 607 soorten op naam gebracht. De verdeling over de soortgroepen is weergegeven in tabel 1. Planten, vogels en insecten zijn het meest intensief geïnventariseerd. Met uitzondering van planten, herpetofauna en vogels zijn

FIGUUR 1

De Kraijelheide in ±1805 (a) (Tranchot & Von Müffling, 1803-1820). De Kraijelheide in 2003 (b) (© Dienst voor het kadaster en de openbare registers, Apeldoorn, 2012).

FIGUUR 2

In de zomer zijn de open velden bedekt met talloze bloeiende planten waaronder Wilgenroosje (*Chamerion angustifolium*) en Sint-Janskruid (*Hypericum perforatum*) (foto: F. Coolen).

de soortgroepen (uiteraard) onvolledig in beeld gebracht. De verdeling over de soortgroepen is min of meer een afspiegeling van de beschikbare soortenkennis binnen de kring. Bovendien kan binnen het tijdsbestek van één seizoen en met de beperkte capaciteit geen volledigheid verwacht worden. Toch toont het onderzoek aan dat de Kraijelheide beschikt over een grote biodiversiteit.

FLORA

Gezien de betrekkelijk homogene milieuomstandigheden in het gebied is het aantal plantensoorten hoog te noemen. Uit analyse blijkt dat de aangetroffen planten een grote variëteit aan ecologische groepen representeren. Er is betrekkelijk veel variatie in zuurgraad, voedselrijkdom en vochtgehalte van de bodem. Deze verschillen kunnen wellicht worden toegeschreven aan de variatie in bodemgebruik gedurende de afgelopen eeuwen.

De volgende tien in het gebied aangetroffen soorten staan op de Rode lijst: Bolderik (*Agrostemma githago*), Korenbloem (*Centaurea cyanus*), Bosdroogbloem (*Gnaphalium sylvaticum*), Stekelbrem (*Genista anglica*), Kruiptrem (*Genista pilosa*), Gewone agrimonie (*Agri- monia eupatoria*), Valse Kamille (*Anthemis arvensis*), Steenanjer (*Dianthus deltoides*), Trosdravik (*Bromus racemosus*) en Rapunzelklokje (*Campanula rapunculus*).

Bolderik en Korenbloem verwijzen wellicht naar recente of voormalige akkerbedrijvigheid. Bosdroogbloem, Stekelbrem en Kruiptrem zijn mogelijk relictten uit de periode dat de Kraijelheide nog een heidegebied was. Bosdroogbloem is wellicht de meest opmerkelijke soort; de plant komt lokaal in honderden exemplaren voor.

TABEL 1

Aantallen gevonden soorten verdeeld over de onderzochte soortgroepen.

AVIFAUNA

De Kraijelheide is een vogelrijk gebied. Schaarse soorten als Tapuit (*Oenanthe oenanthe*), Wespindief (*Pernis apivorus*), Klapekster (*Lanius excubitor*), Houtsnip (*Scolopax rusticola*), Kruisbek (*Loxia curvirostra*), Kwartel (*Coturnix coturnix*) en Wulp (*Numenius arquata*) zijn waargenomen. Vooral in de winter bezoeken zwermen van honderden vinkachtigen de Kraijelheide [figuur 3]. Zij komen op de graanakkers af.

INSECTEN

Met 142 soorten nemen de insecten een tweede plaats in qua soortenrijkdom waarnemingen. Fraaie waarnemingen zijn die van de Grote beer (*Arctia caja*) en de Phegeavlinder (*Syntomis phegea*). Zeldzame waargenomen soorten zijn het Ongevelekt lieveheers-

Hogere planten	274 soorten
Mossen	24
Korstmossen	30
Paddenstoelen	43
Vogels	77
Zoogdieren	8
Herpetofauna	5
Insecten, waarvan	142
Vlinders	47
Kevers	52
Bijen/Wespen	10
Wantsen/Cicaden	12
Libellen	3
Sprinkhanen	11
Muggen/Vliegen	7
Overig	4
Totaal	607 soorten

FIGUUR 3

In de winter verzamelen zich honderden vinkachtigen, zoals Kepen (*Fringilla montifringilla*) op de graanakkers (foto: J. Bos).

beestje (*Oenopia impustulata*) en de snuitkever *Tychius parallelus*. De meest bijzondere waarneming is die van de boktor *Phytoecia nigricornis* [figuur 4]. Van deze soort werd tot voor kort gedacht dat zij niet in Nederland voorkomt (ZEEGERS & HEIJERMANS, 2008). De bok-

tor is in 2010 door Twan Martens aangetroffen in het natuurgebied De Hamert bij Arcen. Op de Kraijelheide is de soort voor het eerst gezien door Sjaak Gubbels. *Phytoecia nigricornis* komt verspreid voor in Europa, maar is overal zeldzaam. Hij wordt vooral op Boerenwormkruid (*Tanacetum vulgare*) aangetroffen, maar komt ook voor op guldenroede (*Solidago spec.*).

CONCLUSIE

Resumerend kunnen we stellen dat het gezamenlijk inventariseren van een natuurgebied de Kring Venlo goed is bevallen. Het gebied is met enthousiasme vanuit diverse disciplines onderzocht. Er is een aantal bijzondere soorten gevonden. De Kraijelheide blijkt een gebied te zijn met een grote biodiversiteit. Door ons onderzoek hebben we de natuurwaarde van dit gebied onderbouwd en onderstreept.

FIGUUR 4

De boktor *Phytoecia nigricornis* is in 2010 voor het eerst in Nederland waargenomen (foto: S. Gubbels).

Summary

STUDY OF THE KRAIJELHEIDE SUMMARY A SURVEY STUDY OF THE KRAIJELHEIDE AREA BY THE VENLO BRANCH: THE 2011 JOINT PROJECT

By way of collective activity for all members, the Venlo branch of the Natuurhistorisch Genootschap Limburg carried out a project in 2011 in which they jointly studied the flora and fauna of the 140 ha Kraijelheide heathland reserve. The aim was to obtain a comprehensive impression of the biodiversity of the area by making full use of members' knowledge. A total of 607 species

were recorded. The group with the largest number of species was that of plants: 274 species were found, ten of which are on the Dutch Red List of endangered species. These included Corn cockle (*Agrostemma githago*), Wood cudweed (*Gnaphalium sylvaticum*) and Needle furze (*Genista anglica*). The number of bird species observed was 77, some of them very rare, such as Wheatear (*Oenanthe oenanthe*) and Woodcock (*Scolopax rusticola*). A total of 142 insect species were found, the most remarkable being the Longhorn beetle *Phytoecia nigricornis*. This rare insect was first found in the Netherlands in 2010. The survey showed that the Kraijelheide area is characterised

by a remarkable biodiversity. The collective approach to the study of flora and fauna in the field has proved very useful and stimulating.

Literatuur

- BOS, J., J. GUBBELS, B. ROELOFS & W. DRIESSEN, 2011. Vier jaar wintervoedselgewassen op de Kraijelheide. Limburgse Vogels 21: 43-53.
- ZEEGERS, TH. & TH. HEIJERMANS, 2008. De Nederlandse boktorren (Cerambycidae). Entomologische Tabellen 2, supplement bij Nederlandse Faunistische Mededelingen. European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.